

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Сергєєвої Діани Борисівни на дисертацію Чепурної Тетяни Володимирівни «Розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Службові кримінальні правопорушення, що вчиняються працівниками правоохоронних органів, становлять серйозну небезпеку для суспільства і правопорядку, особливо в умовах воєнного стану. Як наслідок, їх вчинення породжує обґрунтовані сумніви у громадян в тому, що вони можуть розраховувати на захист тих, хто має забезпечувати порядок, підриває довіру до системи правосуддя в цілому.

Службові кримінальні правопорушення часто пов'язані з перевищенням повноважень, корупцією чи незаконним використанням службового становища. Злочини, вчинені правоохоронцями, можуть призвести до неправильних судових рішень, зокрема, фальсифікація доказів може призвести до засудження невинуватої особи або, навпаки, до звільнення злочинця.

Службові кримінальні правопорушення часто є показником наявності глибших проблем у системі правоохоронних органів, таких як незадовільні заходи контролю, неналежна кадрова політика та відсутність необхідного рівня навчання.

Згідно статистичних даних, представлених на сайті Офісу Генерального Прокурора, кількість працівників правоохоронних органів, які вчинили службові кримінальні правопорушення щороку збільшується. З одного боку, представлені показники свідчать про тенденцію до збільшення кількості розкритих та розслідуваних кримінальних правопорушень цього виду, а з іншого – про ймовірне зростання рівня злочинності в цьому сегменті. Водночас, офіційні статистичні дані лише частково відображають реальні показники щодо вчинення даних кримінальних правопорушень унаслідок застосування правопорушниками та іншими зацікавленими особами заходів з приховання та спроб уникнення відповідальності.

Вказані та інші обставини засвідчують актуальність обраної здобувачкою теми дисертації.

Актуальність обраної теми дослідження додатково аргументується тим, що обрана тема дослідження пов'язана із **науковими програмами, планами, темами**. Зокрема, дисертаційне дослідження виконане відповідно до до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30.09.2019 за № 722/2019), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14.09.2020 за № 392/2020), Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 за № 1126), Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції на період до 2026 року, (розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 за № 1155–р), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11.05.2023 за № 273/2023), Тематики наукових досліджень і науково–технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.06.2020 за № 454), а також основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21.12.2020, протокол № 23).

Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ (протокол від 06.10.2022 № 1), зареєстрована

Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 1138, 2022 рік).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані здобувачкою, є обґрунтованими і достатньо переконливими. Для досягнення поставленої мети з точки зору методології дисертаційне дослідження Чепурної Т. В. базується на основі діалектичного підходу з використанням широкого спектру як загальнонаукових, так і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, які дали змогу оптимально врахувати специфіку об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження. Визначені здобувачкою у дисертації методи використано у дисертації в їх взаємозв'язку і взаємозалежності, з доволі коректним підходом, що забезпечило належний рівень повноти, об'єктивності та достовірності результатів наукового пошуку.

Дисертантка у роботі використала належні емпіричні джерела, якими є результати вивчення 170 кримінальних проваджень за статтями 364, 365, 365³, 366, 367, 368, 369², 370 КК України; зведені дані анкетування 15 детективів Національного антикорупційного бюро України, 64 слідчих Державного бюро розслідувань, 103 прокурорів, 48 оперативних співробітників (підрозділів Національної поліції України, Служби безпеки України) у Черкаській, Київській, Житомирській, Одеській, Кіровоградській, Закарпатській областях та у місті Києві; статистичні й аналітичні дані Офісу Генерального прокурора, Державного бюро розслідувань, Державної судової адміністрації (звіти та узагальнення Верховного Суду, роз'яснення Конституційного Суду України); міжнародних інституцій (Європейського Суду з прав людини, Європейського центру захисту прав людини (THRAC)); медійна публіцистика й результати багаторічного вивчення слідчої та судової практики, на підставі значного досвіду роботи авторки, пов'язаного із розслідуванням службових кримінальних правопорушень, які учиняються працівниками правоохоронних органів.

Новизна представлених теоретичних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Результатам дисертаційного дослідження Т. В. Чепурної характерний належний ступінь наукової новизни, який визначається тим, що представлена дисертаційна робота є однією з перших комплексних наукових досліджень, у якій розроблено наукові засади й удосконалено криміналістичні рекомендації щодо розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, яке базується на актуальних узагальненнях слідчо-судової практики в контексті чинного кримінального процесуального законодавства. У дисертації сформульовано висновки, обґрунтовано нові концептуальні теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень, зокрема:

вперше:

– розкрито зміст та зв'язки найбільш значимих елементів криміналістичної характеристики службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, що дало змогу визначити їхнє прикладне значення для вирішення основних завдань досудового розслідування: особа правопорушника, предмет протиправного посягання, способи вчинення, слідова картина, обстановка вчинення кримінального правопорушення;

– здійснено розподіл типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, залежно від джерел первинної інформації про кримінальне правопорушення, часу і обставин її отримання: досудове розслідування розпочате за результатами оперативно-розшукової діяльності; інформація надійшла від заявника до початку реалізації протиправного умислу; інформація надійшла від заявника чи потерпілого відразу після (або в момент) його вчинення; досудове розслідування розпочате за заявою потерпілого або повідомленням від громадян, які надійшли через деякий час після його вчинення; досудове розслідування

розпочате за результатами службових перевірок. Запропоновано напрями їх вирішення шляхом розроблення оптимальних алгоритмів проведення першочергових СРД щодо кожної із таких слідчих ситуацій;

удосконалено:

– теоретичні положення щодо особливостей формування слідової картини та обстановки вчинення службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, з урахуванням їх впливу на виникнення, характер і збереження слідів кримінального правопорушення;

– практичні підходи до процесу планування розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень шляхом визначення конкретних етапів такої діяльності та оптимізації організаційно-практичних дій суб'єктів розслідування на кожному із таких етапів;

– класифікацію окремих слідчих версій, які стосуються обставин вчинення кримінального правопорушення, зокрема: щодо суб'єкта кримінального правопорушення, способу, місця, часу його вчинення, предмету, мотивів, мети та наслідків кримінального правопорушення;

– алгоритми дій суб'єктів розслідування на всіх етапах проведення огляду місця події та обшуку з урахуванням специфіки досліджуваних службових кримінальних правопорушень і умов протидії розслідуванню;

Ряд положень *дістали подальшого розвитку*, що розкрито за змістом дисертаційного дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у восьми наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, та чотири – у збірниках тез науково-практичних конференцій.

Таким чином, ознайомившись із дисертацією та публікаціями Т. В. Чепурної з теми дослідження слід констатувати, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, переважно є

обґрунтованими, об'єктивними, достовірними та містять елементи наукової новизни.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації впроваджено та можуть бути використані надалі у:

– *практичній діяльності* – для підвищення ефективності виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері службової діяльності, а також під час проведення занять в системі службової підготовки та вдосконалення методичних розробок, пов'язаних із даним напрямом (акт Бюро економічної безпеки України від 04 серпня 2025 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій», «Кримінальний процес», а також у процесі самостійної роботи здобувачів вищої освіти (акт Львівського державного університету внутрішніх справ від 15 грудня 2025 року № 85, акт Національної академії внутрішніх справ від 02 січня 2026 року № 7-ОП).

Оцінка змісту дисертації. Структура дисертаційної роботи Т. В. Чепурної відповідає встановленим вимогам. Вона структурована і складається з анотації (українською та англійською мовами), переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (236 найменувань на 25 сторінках) та чотирьох додатків на 16 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 268 сторінок, із них основний текст на 210 сторінках.

Авторка системно і логічно відобразила зміст наукового дослідження, який включає в себе послідовне вирішення проблем дисертації згідно предмета дослідження. Послідовно та змістовно розкрито мета і завдання дослідження з відображенням їх у висновках до розділів і загальних висновках, що сприяє легкості та цілісності сприйняття наукового доробку. Наукові положення та висновки дисертаційного дослідження достатньо обґрунтовані в тексті поданої праці.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представленої дослідження. Анотація викладена державною та англійською мовами.

У *вступі* визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання, наведено актуальність обраної теми та відомості про апробацію результатів дисертаційного дослідження та ін.

У *першому розділі* дисертації **«Теоретичні засади розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів»** досліджується стан наукової розробленості проблем розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів (підрозділ 1.1), та формується криміналістична характеристика вказаних кримінальних правопорушень (підрозділ 1.2), у якій розкривається особа правопорушника, предмет протиправного посягання, способи вчинення кримінальних правопорушень, слідова картина та обстановка як її елементи.

У підрозділі 1.1. авторка слушно зазначає, що праці науковців, які досліджували як загальні питання розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, так і окремі аспекти, що стосуються службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, слугують теоретичним підґрунтям для формування сучасної криміналістичної методики розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, визначають перспективні напрями вдосконалення слідчої практики, а також дають змогу окреслити межі вже опрацьованих аспектів, виявити основні наукові тенденції, напрями дискусій та наукові прогалини, що потребують подальшого дослідження. Робиться висновок, що узагальнення розглянутих в підрозділі 1.1. праць свідчить про сталу наукову увагу до розробки методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. Разом з тим, попри наявність вагомих наукових праць, дослідження проблем розслідування службових

кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, мають переважно фрагментарний характер і не завжди враховують специфіку кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, вчинених саме цією категорією суб'єктів, а тому не охоплюють у повному обсязі специфіку службового статусу суб'єктів, ризики корпоративної солідарності, обізнаності з методами слідства та можливостей протидії розслідуванню. Авторка робить висновок, що залишаються недостатньо розробленими питання криміналістичної характеристики зазначених правопорушень, обставин, що підлягають встановленню, типізації слідчих ситуацій, що виникають у відповідних кримінальних провадженнях, алгоритмізації дій слідчого в межах таких ситуацій, планування розслідування, а також тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій з урахуванням високого рівня обізнаності правопорушників із методами оперативної та слідчої роботи.

У підрозділі 1.2. дисертантка формує криміналістичну характеристику службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів та доходить висновку, що узагальнений криміналістичний портрет працівника правоохоронного органу, який вчиняє службові кримінальні правопорушення, виглядає наступним чином: це чоловік, який служить у правоохоронних органах, переважно, на посадах середньої або молодшої ланки (слідчий, оперуповноважений, інспектор патрульної поліції, дільничний офіцер поліції, прокурор, податковий, митний інспектор), віком від 25 до 35 років, як правило, має вищу освіту магістерського рівня, перебуває у шлюбі, проживає в межах територіальної юрисдикції того правоохоронного органу, в якому працює. Має досвід роботи від трьох до десяти років – достатній для оволодіння специфікою внутрішніх процесів у правоохоронній системі, але недостатній для перебування на керівних посадах. Щодо мотиваційної сфери, то переважаючим мотивом вчинення службових кримінальних правопорушень є користь – прагнення до особистого незаконного збагачення.

Встановлено типовий перелік об'єктів, які є предметом протиправного посягання та зроблено висновок про те, що ними можуть бути об'єкти як матеріального, так і нематеріального світу; предмет протиправного посягання може бути використаний як для задоволення власних потреб, що не пов'язані зі службовою, професійною діяльністю суб'єкта кримінального правопорушення, так і потреб, що безпосередньо пов'язані із виконанням його службових, професійних обов'язків.

Визначені особливості інших елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, зокрема, способу вчинення, обстановки та слідової картини.

У *другому розділі* дисертації **«Початковий етап розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів»** визначаються обставини, які підлягають встановленню під час розслідування (підрозділ 2.1), наводяться типові слідчі ситуації розслідування та основні напрями їх вирішення (підрозділ 2.2), вивчається планування розслідування у провадженнях досліджуваного виду (підрозділ 2.3).

Позитивно, що за змістом підрозділу 2.1 здобувачка насамперед здійснює системний аналіз висновків вчених фахівців з кримінального процесуального права та криміналістики та доходить висновку, що обставини, які підлягають встановленню під час розслідування та обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні не є тотожними, коло других включає в себе обставини, передбачені ч. 1 ст. 91 КПК України; обставини, передбачені диспозицією відповідної статті КК України, що передбачає відповідальність за конкретне кримінальне правопорушення у сфері службової діяльності (ст. ст. 364, 365, 365³, 366, 367, 368, 369², 370 КК України тощо); обставини, що мають значення для успішного розслідування конкретного кримінального правопорушення.

За змістом підрозділу 2.2. авторкою диференційовані типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування службових кримінальних

правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, залежно від джерел первинної інформації про кримінальне правопорушення, часу і обставин її отримання: досудове розслідування службового кримінального правопорушення, вчиненого працівником(ми) правоохоронного органу, розпочате за результатами оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів; інформація про можливе службове кримінальне правопорушення надійшла від заявника до початку реалізації протиправного умислу працівником(ми) правоохоронного органу; відразу після (або в момент) його вчинення; через деякий час після його вчинення; досудове розслідування службового кримінального правопорушення, вчиненого працівником(ми) правоохоронного органу, розпочате за результатами службових перевірок. Визначені особливості кожної виокремленої слідчої ситуації та запропонований алгоритм першочергових процесуальних дій у її межах.

Дисертантка пропонує власне визначення планування розслідування, під яким пропонує розуміти інтелектуально-аналітичну діяльність слідчого, спрямовану на визначення стратегічних і тактичних завдань досудового розслідування, послідовності, форм і засобів їх реалізації з урахуванням обставин кримінального правопорушення, типових слідчих ситуацій, наявної інформації та можливих форм протидії слідству та виокремлює наступні етапи цієї діяльності: аналіз і оцінка вихідної інформації, що є у розпорядженні слідчого; висунення обґрунтованих версій; окреслення кола обставин, що підлягають перевірці у зв'язку з висунутими версіями; добір оптимальних СРД та інших заходів для перевірки окреслених обставин з урахуванням можливих сценаріїв протидії; визначення безпосередніх виконавців запланованих заходів, строків і послідовності реалізації запланованих заходів.

Позитивним є представлений аналіз слідчої практики, що свідчить про наявність типових помилок під час планування, що знижують ефективність досудового розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень та ускладнюють досягнення його цілей. Зокрема, серед найпоширеніших тактичних помилок під час планування розслідування службових

кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, дисертанткою виокремлені наступні: затягування з проведенням СРД або НСРД та інших заходів, що призводить до втрати чи спотворення доказової інформації; ігнорування особистісно-психологічних характеристик підозрюваних, що унеможлиблює ефективну реалізацію окремих тактичних прийомів і, як наслідок, негативно позначається на результативності їх допитів або інших слідчих (розшукових) дій за їх участю; недооцінювання або ігнорування ризиків можливості узгодження показань між фігурантами кримінального провадження, наслідком чого може бути викривлення реальної картини події кримінального правопорушення; формальне ставлення до складання плану розслідування, відсутність гнучкого реагування на зміни у слідчій ситуації; орієнтація виключно на матеріали службової перевірки чи інші відомості, які стали підставою до початку досудового розслідування, без належної процесуальної перевірки їх об'єктивності, що призводить до зміщення акцентів у розслідуванні та ймовірного ігнорування критично важливих обставин.

У *третьому розділі* дисертації **«Проведення окремих слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань під час розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів»** розкривається організація й тактика проведення огляду місця події (підрозділ 3.1), обшуку (підрозділ 3.2), допиту свідків і підозрюваних (підрозділ 3.3), використання спеціальних знань (підрозділ 3.4).

За змістом підрозділу 3.1., виокремлюючи особливості проведення оглядів місця події, авторка слушно зауважує, що у кримінальних провадженнях щодо працівників правоохоронних органів існує підвищена ймовірність приховування або фальсифікації доказів, що вимагає від слідчого оперативного, неупередженого та процесуально грамотного підходу до проведення саме огляду місця події.

З урахуванням особливостей розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, поряд із

загальними завданнями огляду місця події, авторка виокремлює низку окремих завдань, зокрема, виявлення ознак, що свідчать про спроби стороннього впливу на матеріальну обстановку події, приховання або знищення слідів кримінального правопорушення з боку працівників правоохоронного органу (зокрема, ознак спотворення або штучного моделювання обстановки). Звертається увага на окрему складність ОМП – так званий «ефект корпоративної солідарності», коли колеги підозрюваного можуть чинити прихований або відкритий спротив процесуальним діям слідчого, зтягувати доступ, навмисно ускладнювати орієнтацію в приміщенні або вводити в оману щодо обставин події. Крім того, у деяких випадках слідчий не має повної інформації про планування та функціональне призначення окремих кімнат чи обладнання, що перешкоджає швидкому виявленню доказів або їх належному закріпленню; можливі провокації в ході огляду з боку працівників поліції, які внаслідок обізнаності у процесуальних й організаційних моментах досудового розслідування намагатимуться протидіяти таким чином виявленню злочину та збиранню доказів. Тому особливо актуальними є питання належної організації зазначеної слідчої (розшукової) дії.

З'ясовано підстави і тактичні особливості проведення обшуку під час розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень. Виділено найпоширеніші об'єкти обшуку (службові кабінети підозрюваних; житло та інші приміщення, що належать підозрюваним; особисті транспортні засоби підозрюваних; особа).

Надано процесуальні рекомендації щодо здійснення допиту підозрюваних і свідків у досліджуваних кримінальних провадженнях (заявників, колег підозрюваного, членів сім'ї, близьких родичів, друзів, очевидців подій, співробітників оперативних підрозділів, які здійснювали негласні заходи). Особливу увагу надано особливостям допиту працівника правоохоронного органу як підозрюваного, оскільки така особа, як правило, має досвід безпосередньої участі в аналогічних процесуальних діях, добре обізнана з процедурою і тактичними прийомами допиту, уміло користується

своїми процесуальними правами. Такі особи обирають як активну, так і пасивну тактику протидії, зокрема, надають пояснення, спрямовані на дискредитацію доказів сторони обвинувачення, висувають альтернативні версії подій або ж взагалі відмовляються від дачі показань.

Достатню увагу приділено дослідженню різних форм використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, зокрема консультації спеціалістів в тій чи іншій галузі; участі спеціалістів у проведенні окремих процесуальних дій; проведення судових експертиз.

Дисертанткою в належному обсязі розкрито особливості найбільш поширених судових експертиз: почеркознавчої, технічної експертизи документів, експертизи спеціальних хімічних речовин, судово-медичної експертизи живих осіб, відео- звукозапису, комп'ютерно-технічної експертизи, дактилоскопічної та ін.

Висновки, сформульовані дисертанткою, відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження.

Таким чином, дисертація Т. В. Чепурної відповідає існуючим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальні наукові та практичні завдання.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувачки. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію **Чепурної Тетяни Володимирівни**, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. Формуючи такий елемент криміналістичної характеристики, як особа правопорушника, дисертантка підсумовує наукові підходи та виокремлює наступні ознаки, що складають зміст криміналістичної характеристики особи правопорушника службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів: службова ознака – статус як працівника правоохоронного органу; біологічні ознаки: стать, вік; соціально-демографічні ознаки: освіта, сімейний стан, місце

проживання; професійні характеристики: посада, професійна підготовка, стаж служби в правоохоронних органах; мотиваційна сфера: мотиви та мета вчинення службового кримінального правопорушення та зазначає, що їх врахування дозволяє не лише зрозуміти соціальний портрет правопорушника, а й ефективно прогнозувати його поведінку, визначати потенційні ризики протидії слідству та обирати оптимальні тактичні прийоми розслідування (с. 49 дис.)

У зв'язку з цим під час захисту варто обґрунтувати підхід, відповідно до якого дисертантка не включає дані про морально-психологічні якості правопорушника, хоча вони зазначені у більшості наведених нею вище підходів вчених-криміналістів (В.В. Тіщенко, І.В. Пирого та В.В. Самсонова, О.М. Таркана, О.В. Вахрушева) та не обґрунтовує власне бачення щодо недоцільності включення таких відомостей у криміналістичну характеристику особи правопорушника. Разом з тим, наприклад, у підрозділі 2.3 зазначає, що серед найпоширеніших тактичних помилок під час планування розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, дисертанткою виокремлені «- ігнорування особистісно-психологічних характеристик підозрюваних, що унеможлиблює ефективну реалізацію окремих тактичних прийомів».

2. Досліджуючи спосіб підготовки досліджуваної категорії кримінальних правопорушень, авторка зазначає, що для них властиве поєднання вчинення кількох протиправних діянь як виключно службових, так і в сукупності із загально кримінальними. У таких випадках для досягнення злочинних цілей суб'єкт вчиняє ряд кримінально караних діянь, які в сукупності відображають ускладнену модель протиправної поведінки, та набувають ознак злочинних технологій.

На погляд офіційного опонента, у разі використання терміну «злочинні технології» слід надати визначення цього поняття та його сутнісних ознак, а також розмежувати його із загальноживаними в правових науках, таких як «сукупність злочинів», «складений злочин» та інші.

3. На стор. 80-81 дис. авторка зазначає, що особливої уваги заслуговують документи, що можуть містити як сліди службового кримінального правопорушення, так і бути його безпосереднім предметом. Йдеться, зокрема, про службові інструкції, посадові обов'язки, журнали інструктажів, накази тощо (п.1).

Які саме сліди службового кримінального правопорушення можуть міститися, наприклад, в наказах керівника правоохоронного органу чи в посадових інструкціях? Яким чином ці документи можуть бути безпосереднім предметом кримінального правопорушення?

4. Дисертантка зазначає, що з урахуванням особливостей розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, до окремих завдань огляду місця події, поряд із загальними, доцільно віднести: 1) детальну фіксацію загальної обстановки місця події на момент огляду; 2) виявлення ознак, що свідчать про спроби стороннього впливу на матеріальну обстановку події, приховання або знищення слідів кримінального правопорушення з боку працівників правоохоронного органу (зокрема, ознак спотворення або штучного моделювання обстановки); 3) встановлення фактів психологічного або адміністративного впливу на підлеглих співробітників чи потенційних свідків з метою спотворення обставин справи; 4) вилучення документів, робочих записів, електронних носіїв інформації, що можуть містити відомості про протиправну діяльність службової особи; 5) перевірку відповідності фактичної обстановки та об'єктивних даних змісту офіційної звітності або пояснень, наданих посадовими особами.

На погляд офіційного опонента, вищевказані у п.п. 1, 2, 4 завдання мають вирішуватися під час проведення кожного огляду місця події у будь-якій категорії кримінальних проваджень та не є окремими чи специфічними, а вказані у п. 3 та п. 5 завдання не вирішуються під час огляду місця події.

5. Дисертантка стверджує, що поява та активне впровадження в обіг віртуальних активів, а також здійснення з ними різноманітних фінансових операцій формують реальні передумови для їх використання у протиправній

діяльності, у зв'язку з чим виникають обґрунтовані підстави розглядати зазначені активи як предмет протиправного посягання. Для аргументації своєї думки авторка наводить приклад судово-слідчої практики (с. 61-62), який ілюструє ситуацію, в якій ОСОБА_1 вчиняв ряд систематичних послідовних протиправних дій, спрямованих на незаконне збирання, зберігання та поширення конфіденційної інформації про осіб, а саме працівник поліції надавав конфіденційну інформацію щодо конкретних осіб, яка міститься у Інтегрованій інформаційно-пошуковій системі органів внутрішніх справ України, яка передавалася підшуканим зацікавленим особам за винагороду. За отримання конфіденційної інформації особи отримували грошову винагороду, у тому числі, у криптовалюти «Біткоїн». Потребує уточнення предмет безпосереднього злочинного посягання в наведеному випадку – це конфіденційна інформація про особу чи криптовалюта?

6. На стор. 79 дис. авторка стверджує, що в криміналістиці ustalеним є поділ слідів кримінального правопорушення на матеріальні та ідеальні, що відображає їхню природу та спосіб існування у середовищі.

Слід звернути увагу на наявність в криміналістичній літературі різних підходів щодо цього питання, що достатньо широко висвітлені в роботах вітчизняних науковців. Так, зокрема, професор Є.Д. Лук'янчиков поділяє думку авторів, які стверджують, що джерело криміналістичної інформації (слід) завжди матеріальне. Навіть, коли йдеться про інформацію, що зберігається в пам'яті людини, слід говорити про її відображення (психофізіологічне) в матеріальному середовищі, яким у цьому випадку виступає мозок людини (Лук'янчиков Є. Д. *Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів: Монографія.* – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 360 с. С. 47-77).

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертація **Чепурної Тетяни Володимирівни** на тему **«Розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених**

працівниками правоохоронних органів», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. У ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем формування теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо розслідування кримінального правопорушення зазначеного виду.

2. Дисертація **Чепурної Тетяни Володимирівни** на тему «Розслідування службових кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів», є завершеною працею, повністю відповідає вимогам спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка **Чепурна Тетяна Володимирівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент –
головний науковий співробітник НЛ № 1
науково-організаційного центру
Національної академії СБ України,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Діана СЕРГЄЄВА

Підпис Сергєєвої Д.Б засвідчую.
Учений секретар Національної академії СБ України
кандидат юридичних наук,
доцент

Андрій ПРОЗОРОВ

17. 03 . 2026 р.